

Lærelyst og leseglede i skolebiblioteket

Erfaringskonferanse i Program for skolebibliotekutvikling,
Universitetet i Agder, Kristiansand, 5. juni 2012

Siri Ingvaldsen, faglig leder i Program for skolebibliotekutvikling, UiA

ønsket alle deltakerne velkommen og sa: 'Konferansen har fått tittelen 'Lærelyst og leseglede i skolebiblioteket, og vi skal forsøke å gi dere smakebiter på akkurat det.'

Seniorrådgiver Ellen Sundt, Utdanningsdirektoratet

har vært Program for skolebibliotekutvikling sin kontaktperson i Utdanningsdirektoratet fram til 01.06.2012.

Hun var først ute av de to representantene fra Utdanningsdirektoratet som skulle åpne konferansen. 'Det vekker både vemod og glede å stå her i dag, og denne dagen vil sikkert styrke min oppfatning av at Program for skolebibliotekutvikling var ei riktig satsing'.

Hun fortsatte med å peke på hvor viktig det er å stille krav til skoler og forplikte dem, – det viser seg være en god strategi. Fra den forrige konferansen mintes hun tre rektorer som sto fram og snakket om skolebibliotek på en måte som hun ikke hadde sett tidligere.

Ellen Sundt roste og takket prosjektledelsen og prosjektgruppa for at Program for skolebibliotekutvikling er blitt et godt prosjekt. Hun trakk også fram publikasjonene som er gitt ut i fjor og i år.

Seniorrådgiver Eva Mimmi Lund, Utdanningsdirektoratet

er fra 01.06.2012 Program for skolebibliotekutvikling sin nye kontaktperson i Utdanningsdirektoratet, avdeling for læreplan. Hun brenner for skolebibliotek, og har også som lærer vært skolebibliotekansvarlig. 'En viktig side ved å være lærer, er å knytte relasjoner til elevene', sa hun. Hun har hatt mange gode elevopplevelser knyttet til samtaler om bøker, f eks gutter som kom og ville diskutere Tolkien og Ringenes herre.

Eva Mimmi Lund viste til en Pisa-konferanse sist vinter, der det var en norsk forsker som avsluttet med å presisere hvor viktig det er at voksne viser seg som lesemodeller for barn og unge.

Siri Ingvaldsen, faglig leder i Program for skolebibliotekutvikling, UiA

rettet først takk til Ellen Sundt og Eva Mimmi Lund for gode ord om skolebibliotek og prosjektene, og fortsatte med en oversikt over programmets historie og status pr i dag.

Programmet er ei fireårig satsing som skal være ferdig i august 2013. Den største delen av programmet handler om prosjekt i grunnskolen.

Undersøkelsen viser at skal en få til varige endringer i skolebibliotek, må en ha med lærere og ledelse, og en må ha det med i skolens planarbeid.

Prosjektskolene må forplikte seg til å delta på kurs i programmet en gang hvert halvår. Det er obligatorisk, og hele prosjektgruppa må delta på kursene. Et viktig krav, er at rektor må være prosjektleder.

De skolene som får midler over to år, utvikler seg til ressurskoler i prosjektet. Bakgrunn for utvelgelsen er kvalitet på prosjektet, geografisk spredning og en variasjon i skoleslag.

Pr i dag er det 175 deltakende skoler, med tilsammen ca 200 prosjekter. Av disse er det 11 skoler som er ressurskoler 2011–2012. Noen av disse skal ha egne framlegg på dagens konferanse.

Nærmere om mål og innhold i de enkelte prosjektene kan leses i PowerPoint fra dette foredraget, fra skolenes egne framlegg og i årets publikasjon om ressurskoleprosjektene.

Mer informasjon om programmet og flere prosjekter kan leses på nettstedet

www.skolebibliotek.uia.no

Generelt om årets ressurskoleprosjekt: Prosjektledelsen ser positive resultater. Felles er at skolebiblioteket blir mer bruk i skolens samlede arbeid for lesing og læring.

I 2012–2013 vil det være 19 ressurskoler i Program for skolebibliotekutvikling.

Informasjonskompetanse i fokus, ved skolebibliotekar Lene Andersen Gott, Vågå ungdomsskule

Skolebiblioteket på Vågå ungdomsskule er godt forankret i skolen, både fysisk, pedagogisk og organisatorisk. En ståstedsanalyse i 2011 viste imidlertid behov for større satsing på informasjonskompetanse. Bibliotekprosjektet i ressurskoleåret handler om å gi elever og lærere trening i bruk av ulike læringsressurser.

Skolebiblioteket gir en annen form for læring enn det det vanlig klasserommet gjør. Det inspirerer til å gå ut av læreboka og til andre kilder. Skolen ønsker at biblioteket skal bli den læringsarenaen som kan styrke læringsarbeidet. Som læringsarena har Vågå ungdomsskule satt seg disse målene: 'Bruke tekster hentet fra bibliotek, Internett og massemedier på en kritisk måte, drøfte tekstene og referere til benyttede kilder' (LK06).

Biblioteket er sentrum i arbeidet med lesestimulering og informasjonsinnhenting ved skolen. Faglærerne samarbeider med skolebibliotekaren og tar i bruk de mulighetene biblioteket gir som læringsarena i alle fag.

Vågå har en kommunalt vedtatt 'Leseplan for Vågå kommune' der skolebiblioteket har en sentral rolle. Planen ligger på nettsidene til skolen og Vågå kommune og på <http://skolebibliotek.uia.no/kart/oppland/vaagaa/vaagaa-ungdomsskule>

Skulebiblioteket og lærerar – pådrivarar for å gi elevane ei god leseutvikling, ved rektor Jone Siqveland, Lye skule

I skolebibliotekprosjektet på Lye skule skal lærerne skal få økt kompetanse i å veilede elevene til å velge bøker som utvikler leseferdighetene på en best mulig måte, og som gjør dem godt rustet til å nå målene i læreplanen.

På Lye skule skal alle lærerne eie prosjektet, men de tre bibliotekarene må være regissørene. Gruppa la opp til å få flere ulike samlende aktiviteter i regi av skolebiblioteket.

For å nå målet med prosjektet, har kompetanseheving i personalgruppa også vært viktig. Litt av fellestida har vært brukt til dette, der hver lærer måtte velge ei bok og presentere for de andre.

Det siste er at alle elevene har fått bibliotek kort. Gjennom læringsplattformen 'It's Learning' har elevene svart på spørsmål om egne preferanser når det gjelder litteratur, og ut fra det er det laget bibliotek kort. Meningen er å oppdatere disse kortene 2 ggr pr år.

Ved evaluering av dette skoleåret, har kollegiet sagt mye positivt om prosjektet og om prosjektgruppa.

Lye skule sine suksessfaktorer, slik de ser det, har vært: System/organisering/orden og ressurser/prioritering.

101 måter å lese leseleksa på – om lesing, lesebestillinger og tekstvalg, ved dosent Kåre Kverndokken, Høgskolen i Vestfold.

Kåre Kverndokken var med på å starte den første utdanningen i skolebibliotek kunnskap, og han var en av initiativtakerne til etableringen av Skolebibliotekarforeningen i Norge. I forsamlingen på erfaringskonferansen var han derfor absolutt blant sine 'egne', og ble hyllet med applaus før foredraget.

Kverndokken brukte begrepene *leseundervisning* og *leseoppdragelse*, for å beskrive skolens tilnærming til elevers lesing. I foredraget forholdt han seg fortrinnsvis til leseundervisningen, der han kommenterte følgende punkter:

- å øve på å ansvarliggjøre elevers lesing
- å sette sitt merke på teksten følelsesmessig og intellektuelt
- å ha et metaperspektiv på egen lesekyndighet
- å lese målrettet

- å lese med lesebestilling
- reduksjonistisk lese måte? Husk tekstsamtalen!
- et inkluderende lesefellesskap
- 101 måter å lese leseleksa på

Det siste punktet er hovedtittelen på ei nyskrevet bok av foredragsholderen, der han prøver å forene akademia med en profesjonsutdanning med fokus på det praktisk pedagogiske og metodiske.

'Du er ikke leser før du velger å lese, ikke bare når du leser fordi du blir bedt om å lese i en skolsk sammenheng', sa Kåre Kverndokken. Og han fortsatte med å si at vi må utvide lesedefinisjonen knyttet til det 13-årige skoleløpet.

Lesing må være avkodning x forståelse x motivasjon x empati x selvrefleksjon/selvinnsikt.

Elevene trenger å gjøre erfaringer og å se og høre lesemodelleringer.

I denne sammenhengen legger Kåre Kverndokken stor vekt på begrepet *lesebestilling*.

Det er dette hovedkapitlet i boka hans handler om. '101 måter å lese leseleksa på', er egentlig 101 ulike lesebestillinger til bruk i skolens leseundervisning og som leseleksebeskjeder.

Lesebestillingene skal bidra til å gi elevene erfaringsgrunnlag og samtidig gjøre lesingen mer variert og mindre rituell. Lesebestillinger brukes i de fleste fag. Best er det om lærere i team og på samme trinn sammen kan bidra til å få til en lesekultur som elevene gjenkjenner på tvers av fagene.

Les et lengre utdrag av Kåre Kverndokkens foredrag på <http://skolebibliotek.uia.no/program-for-skolebibliotekutvikling/erfaringskonferanser/erfaringskonferanse-2012/foredrag-paa-erfaringskonferansen-2012-101-maater-aa lese-leseleksa-paa>

Leseambassadører - elever som ressurs i skolebiblioteket, ved fire leseambassadører, Åsheim ungdomsskole

Rektor Anne Gellein informerte først kort om Åsheim ungdomsskole, der skolebiblioteket driver samlingsoppbygging og litteraturformidling for en sammensatt og multikulturell elevgruppe

Som en del av skolebibliotekprosjektet, har elever oppdrag som leseambassadører. Fire av dem skal fortelle om sin deltakelse i prosjektet.

Ambassadørene delte seg i gutte- og jentegrupper. For å inspirere de andre elevene, bestemte jentegruppen seg for å lage en bokblogg www.lesekongen.no

Leseambassadørene har også arrangert bokdager. En bokdag er en hel dag med bl a quiz og i skolebiblioteket, arrangert for ett trinn.

Guttegruppen har som leseambassadører hatt fokus på gutter og lesing.

De fleste guttene leser ikke tykke bøker. Gruppen startet derfor med å presentere Manga-litteratur for andre gutter. Elevene var med skolebibliotekaren i bokhandelen, og har kjøpt inn mange serier og mye er lånt ut. Utlånet på bøkene er blitt høyere og interessen er blitt større, noe leseambassadørene er fornøyde med.

Bibliotekprosjektets plass i skoleutviklingen – rektors rolle, ved rektor Gunvor Alderslyst, Gjettum ungdomsskole

Gjettum skole har et fint sammensatt sosialkulturelt miljø, noe som er en premisse for hvordan det kan jobbes ved skolen.

'Biblioteket i sentrum – en kilde for lesing og læring', er tittelen på ressurskoleprosjektet til Gjettum skole.

Målet er bl a å styrke skolebiblioteket som en ressurs i organisasjonen, og at elevene skal bruke biblioteket systematisk både i lesing/skriving, så vel som i innhenting av opplysninger i alle fag.

I arbeidet med å nå disse målene, har Gjettum skole laget og iverksatt 10 ulike tiltak.

For mer informasjon om tiltakene, viser vi til PowerPoint-presentasjonen fra Gjettum skole, samt prosjektet beskrevet i publikasjonen som ble gitt ut i forbindelse med erfaringskonferansen.

Rektor har fulgt opp og sikret prosjektet gjennom følgende strukturer og prosesser

Strukturer:

- Biblioteklærer – The Missing Link
- Ressursgruppe med lærere fra alle trinn
- Driftsplan
- Bruk av skolebiblioteket er tema i medarbeidersamtaler
- Plan for fagseksjonsmøter
- Årsplanene
- Bookingsystem for bruk av biblioteket
- Økonomi

Til slutt takket rektor Gunvor Alderslyst for god prosjektledelse fra Program for skolebibliotekutvikling, og for at Gjettum har fått være først prosjektskole og seinere ressurskole i programmet. 'Det har vært utrolig lærerikt og flott!', sa hun.

Som nest siste post på programmet, informerte

- **Marianne Borten, leder i Skolebibliotekarforeningen i Norge (SiN)** om foreningen. SiN gir ut bladet 'Skolebiblioteket', og foreningen ønsker både flere medlemmer og abonnenter. Foreningen er en frivillig interesseorganisasjon, den eneste for lærerutdannede med ansvar for skolebibliotek.
- **Aud Tåga, medlem i Norsk Bibliotekforening (NBF), avdeling skole**, informerte om foreningen og at avdelingen har en egen blogg, som det er lenket til fra programmets nettside. NBF organiserer skoler og skolebibliotekarer, både i grunn- og videregående skole.

Helt til sist på denne erfaringskonferansen, ble Ellen Sundt bedt fram til talerstolen.

Ellen Sundt, som har vært seniorrådgiver i Utdanningsdirektoratet i en årrekke, gikk den 1. juni over i pensjonistenes rekke. Siri Ingvaldsen holdt en liten tale med en velfortjent hyllest for et stort engasjement for skolebiblioteksaken gjennom mange år. Ellen Sundt fikk også overrakt en liten gave, og hun takket varmt både for den og for de gode ordene.

Siri Ingvaldsens tale til Ellen Sundt kan leses på <http://skolebibliotek.uia.no/andre-saker/en-stor-takk-til-ellen-sundt>